

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OPK

~~SECRET~~

~~SECRET~~

~~SECRET~~

Egz. Nr 1

ASG WP wewn. 3556/80

Kpt. dypl. Michał CYBULSKI

**METODYKA PRZYGOTOWANIA
I PRZEPROWADZENIA CWICZENIA
TAKTYCZNO-BOJOWEGO**

Skrypt

 42493

WARSZAWA

1980

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OPK

~~SECRET~~
~~SECRET~~
~~SECRET~~

Egz. Nr 1

ASG WP wewn. 3556/80

Kpt. dypl. Michał CYBULSKI

**METODYKA PRZYGOTOWANIA
I PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA
TAKTYCZNO-BOJOWEGO**

Skrypt

 42493
MOTEL ...
wewn. ...
nr. wid. ...

WARSZAWA

1980

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OPK

FO D S T A W A
Ustawa z dnia 22 stycznia 1969 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. RP nr 11 poz. 95)

ASG wewn. 3556/80

PRZEKLASYFIKOWANO

~~SECRET~~
~~TOP SECRET~~
~~SECRET~~

Egz. nr ... **i**

Protokół Nr 12657

"ZATWIERDZAM"
SZEŃ KATEDRY TAKTYKI LOTNICTWA

płk doc.dr nawig. Jerzy MACHURA

kpt.dypl. Michał CYBULSKI

METODYKA PRZYGOTOWANIA I PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA
TAKTYCZNO-BOJOWEGO

SKRYPT

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych

Nr ewid.

42493

SPIS TREŚCI

	Str.
WSTĘP	4
I. CHARAKTERYSTYKA ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO JAKO FORMY SZKOLENIA TAKTYCZNEGO WOJSK LOTNICZYCH	5
1. Istota, cele i ogólna charakterystyka CTB	5
2. Miejsce i rola CTB w całości kształcie modelu szkolenia operacyjno-taktycznego Wojsk Lotniczych	8
II. METODA PRZYGOTOWANIA MATERIAŁÓW DO ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO	9
1. Rola i zadania dowództwa i sztabu pułku w procesie przygotowania CTB	9
2. Wybór i określenie tematu ćwiczenia oraz zagadnień szkoleniowych	11
3. Określenie celów ćwiczenia i warunków jego przeprowadzenia	13
4. Postawienie zadania opracowania CTB	15
5. Dokumenty opracowywane do CTB	16
6. Opracowanie rozkazu organizacyjnego do CTB	18
7. Opracowanie planu przeprowadzenia CTB	19
8. Opracowanie założenia taktycznego do CTB	20
9. Opracowanie planu przebiegu CTB wraz załącznikami	21
10. Opracowanie innych dokumentów i zatwierdzenie CTB	22
III. WŁAŚCIWOŚCI PRZYGOTOWANIA PERSONELU DO ĆWICZENIA I PRZEPROWADZENIE ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO	25
1. Szkolenie kierownictwa, aparatu kontrolno-badawczego oraz rozjemców i ćwiczących w ramach przygotowania CTB	25
2. Udzielenie instruktaży do ćwiczenia	27
3. Przygotowanie środków łączności, dowodzenia oraz poligonów i pomieszczeń do ćwiczenia	28
4. Kontrola gotowości ćwiczących	29

	Str.
5. Praca kierownictwa ćwiczenia, grupy kontrolno- badawczej, rozjemców oraz ćwiczących podczas prowadzenia CTB	30
6. Omówienie CTB	32
ZAKOŃCZENIE	33
BIBLIOGRAFIA	34
ZAŁĄCZNIKI:	
1. Skrócona forma i treść rozkazu organizacyjnego do przeprowadzenia CTB	35
2. Skrócona forma i treść opisowej części planu przeprowadzenia CTB	38
3. Skrócona forma i treść założenia taktycznego do CTB.	40
4. Plan pozorowania przeciwnika	42

W S T Ę P

W opracowanym skrypcie przedstawiona została metodyka przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego jako zasadniczego przedsięwzięcia szkolenia taktycznego prowadzonego na szczeblu pułku lotniczego.

W poszczególnych rozdziałach skryptu, które stanowią zamkniętą w sobie całość, starano się przede wszystkim ukazać rolę dowództwa i sztabu pułku lotniczego w organizacji ćwiczeń oraz organizacyjno-merytoryczną stronę przygotowania i prowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego.

W skrypcie zawarty jest szereg przykładów, głównie w postaci skróconych form podstawowych dokumentów opracowywanych do ćwiczeń taktyczno-bojowych.

Jednakże przykłady te nie powinny być szablonem, a jedynie służyć jako pomoc oficerom, którym polecono opracowanie lub przeprowadzenie ćwiczenia czy też innych zajęć w zakresie teoretycznego szkolenia taktycznego.

Treść skryptu w głównej mierze została oparta o materiały z kursu szkolenia metodycznego DWLot. na temat: "Prowadzenie ćwiczeń taktycznych w świetle postanowień kompetencyjnego zakresu odpowiedzialności organizacyjno-szkoleniowej" i "Instrukcję o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych" zatwierdzoną do użytku w wojskach przez głównego inspektora szkolenia, oraz na bazie praktycznych ćwiczeń prowadzonych w jednostkach lotniczych.

I. CHARAKTERYSTYKA ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO JAKO FORMY SZKOLENIA TAKTYCZNEGO WOJSK LOTNICZYCH.

1. Istota, cele i ogólna charakterystyka CTB.

Ćwiczenie taktyczno-bojowe jest najprostszą formą praktycznego szkolenia wojsk lotniczych stosowaną na szczeblu podstawowego pododdziału taktycznego jakim jest eskadra lotnicza. Może być ono prowadzone wyłącznie z dowództwem i personelem latającym eskadry lub wspólnie z ćwiczeniem taktyczno-specjalistycznym pododdziałów zabezpieczenia.

Ćwiczenie taktyczno-bojowe prowadzone na szczeblu eskadry jest dla personelu latającego praktycznym powiązaniem wye szkolenia pilotażowego i elementów zastosowania bojowego z taktyką działań, wzajemnie się warunkujących, doskonalących i będących w ciągłym procesie wzajemnego oddziaływania na siebie.

Ćwiczenie taktyczno-bojowe może być przeprowadzone po uprzednim wykonaniu lotów taktycznych przez personel latający. W ćwiczeniu taktyczno-bojowym uczy się personel latający określania obiektów działań jako celów oraz sposobów ich zwalczania w warunkach skomplikowanej sytuacji taktyczno-bojowej. Powinno ono zamykać etap szkolenia personelu latającego eskadry doprowadzający pilotów do takiego poziomu umiejętności, które pozwolą mu w określonym składzie /para, klucz, eskadra/, w określonych warunkach /dzień-zwykłe, dzień-trudne, noc-zwykłe, noc-trudne/ wykonać zadanie przy realnym przeciwdziałaniu przeciwnika zarówno z powietrza, jak i z ziemi.

W celu maksymalnego zbliżenia warunków szkolenia personelu latającego w ramach ćwiczenia taktyczno-bojowego do warunków rzeczywistej sytuacji bojowej celowo jest planować je i przeprowadzać na tle ćwiczeń oddziałów i związków taktycznych wojsk lądowych, powietrzno-desantowych, marynarki wojennej oraz poszczególnych rodzajów lotnictwa lub jednocześnie ze szkoleniem taktyczno-bojowym wyżej wymienionych rodzajów wojsk i lotnictwa, przewidując:

- działania desantu powietrznego przy realnej liczbie samolotów oraz przeciwdziałanie środków obrony przeciwlotniczej;

- stosowanie zakłóceń radiowych w pracy radiotechnicznych środków wykrywania i naprowadzania oraz środków łączności radiowej;
- stosowanie fotostrzelania i fotobombardowania obiektów faktycznych z jednoczesnym ostrym strzelaniem i bombardowaniem obiektów pozornych na poligonach: lądowym lub morskim;
- wykonanie zadań rozpoznania powietrznego na rzeczywiste obiekty rozpoznania w dzień i w nocy przy użyciu sztucznego oświetlenia;
- działanie na pełny promień taktyczny lub zasięg ze zmianą obiektów działań oraz lądowaniem samolotów na innych lotniskach;

W związku z tym ćwiczenie taktyczno-bojowe /CTB/ na szczeblu eskadry lotniczej może być prowadzone w celu:

- utrwalenia i doskonalenia w lotach praktycznych wiadomości teoretycznych i nawyków personelu latającego z taktyki działań bojowych: załogi, pary, klucza i eskadry w walce powietrznej, przy wykonywaniu uderzeń bombowych i szturmowych oraz prowadzeniu rozpoznania powietrznego;

- doskonalenia praktycznych nawyków dowódców załóg, par, kluczy i eskadr w wykonywaniu zadań taktycznych, a sztabów pułków w organizacji działań bojowych i dowodzeniu w toku wykonywania zadań bojowych;

- trenowania i zgrywania personelu latającego do wykonywania zadań bojowych w grupach taktycznego przeznaczenia oraz doskonalenia umiejętności współdziałania między nimi w warunkach dynamicznych działań bojowych;

- zgrywania pododdziałów i służb naziemnego zabezpieczenia do zabezpieczenia działań bojowych w warunkach polowych przy stałym zagrożeniu i oddziaływaniu przeciwnika;

- doskonalenia form i metod działania aparatu partyjno-politycznego z personelem latającym i pododdziałami naziemnego zabezpieczenia.

Ćwiczenia taktyczno-bojowe mogą być jednostronne lub dwustronne. Podczas ćwiczeń jednostronnych działanie strony przeciwnej pozoruje się za pomocą odpowiedniej sytuacji tarczowej na poligonie lub poprzez odpowiednie wprowadzenia z kierownictwa ćwiczenia, jak również przez wydzielone do tego celu pododdziały, które w ramach tych działań, mogą realizować swoje programowe szkolenie.

W ćwiczeniach dwustronnych powinny występować przeciwdziałające samoloty bądź pododdziały /oddziały/ wojsk lądowych, marynarki wojennej lub inne. Rezultaty działań strony przeciwnej powinny być udokumentowane w celu dokonania oceny własnych działań i ustalenia stopnia wykonania postawionego zadania bojowego. Dlatego też w żadnym wypadku nie można dopuścić do podawania ćwiczącym danych o stronie przeciwnej w zakresie ułatwiającym im wykonanie zadania bojowego.

W czasie prowadzenia ćwiczenia dwustronnego z wykorzystaniem jako strony przeciwnej samolotów innej eskadry należy przygotowanie do ćwiczenia prowadzić tak, aby nie ujawnić zamiaru działania stron.

Proces przygotowania powinien przebiegać tak, jak podczas przygotowania dwóch różnych pododdziałów, którym postawiono do wykonania odmienne zadania.

Ćwiczenie taktyczno-bojowe powinno być prowadzone w etatowym składzie eskadry z personelem latającym o poziomie drugiej klasy. CTB organizuje i prowadzi osobiście dowódca pułku lotniczego, który występuje jednocześnie jako kierownik ćwiczenia.

W zasadzie powinno być ono prowadzone z lotniska stałego bazowania i nie powinno trwać dłużej niż 1-2 dni, a natężenie działań w ćwiczeniu - nie większe niż 3 wyloty na pilota.

2. Miejsce i rola CTB w całokształcie modelu szkolenia operacyjno-taktycznego Wojsk Lotniczych.

W znowelizowanym modelu szkolenia operacyjno-taktycznego lotnictwa frontowego ćwiczenie taktyczno-bojowe jest zasadniczym przedsięwzięciem szkolenia taktycznego prowadzonego na szczeblu pułku lotniczego.

Pozwala ono sprawdzić, czy przyjęty system szkolenia podstawowego zapewnia możliwość skutecznego działania eskadry zgodnie z jej przeznaczeniem w warunkach skomplikowanej sytuacji taktyczno-bojowej.

Opracowany model szkolenia operacyjno-taktycznego dla lotnictwa frontowego nakazuje łączenie ćwiczeń taktyczno-bojowych z ćwiczeniami taktyczno-specjalistycznymi pododdziałów zabezpieczenia, co stwarza dla tych pododdziałów dogodne warunki sprawdzenia własnych możliwości zabezpieczenia działań bojowych w warunkach zbliżonych do bojowych, przy stałym zagrożeniu przeciwnika z ziemi i z powietrza, oraz organizowania w związku z tym przedsięwzięć związanych z ochroną i obroną stanów osobowych, sprzętu bojowego, lotniska i obiektów lotniskowych.

Wspólne prowadzenie ćwiczeń pozwala jednocześnie zgrywać działania całości sił biorących udział w wykonaniu zadania bojowego i wszechstronnym jego zabezpieczeniu.

Posiada to duże znaczenie w dalszym szkoleniu taktycznym, a zwłaszcza w wyższych formach tego szkolenia.

II. METODA PRZYGOTOWANIA MATERIAŁÓW DO ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO.

1. Rola i zadania dowództwa i sztabu pułku w procesie przygotowania CTB

Ćwiczenie taktyczno-bojowe jest organizowane i prowadzone przez szczebel nadrzędny w stosunku do szczebla, na którym dane ćwiczenie ma być prowadzone.

Ze względu na to, że zasadniczym pododdziałem biorącym udział w ćwiczeniu taktyczno-bojowym jest eskadra lotnicza i zgrywanie jej działań stanowi podstawowy cel ćwiczenia, głównym organizatorem ćwiczeń taktyczno-bojowych z ramienia dowódcy pułku powinien być zastępca dowódcy pułku ds. liniowych.

Obowiązek taki określa "Kompetencyjny zakres odpowiedzialności organizacyjno-szkoleniowej".

Rola sztabu pułku w ćwiczeniu taktyczno-bojowym sprowadza się do organu współwykonującego wszystkie przedsięwzięcia związane z procesem przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

Ponadto sztab pułku jest głównym organem przygotowującym działania elementów sztabu i pododdziałów oraz służb naziemnego zabezpieczenia uczestniczących w ćwiczeniu.

W świetle zakresu odpowiedzialności organizacyjno-szkoleniowej do podstawowych obowiązków zastępcy dowódcy ds. liniowych i ściśle współpracującego z nim sztabu należy:

- opracowanie, zgodnie ze wskazówkami kierownika ćwiczenia, dokumentów organizacyjno-metodycznych i taktycznych do ćwiczenia;
- zorganizowanie i przeprowadzenie sprawdzianu przygotowania do ćwiczenia ćwiczącego pododdziału;
- zorganizowanie i kierowanie szkoleniem ćwiczących dowódców i pododdziałów oraz przygotowanie rejonu ćwiczenia, a także organizacja punktów dowodzenia, łączności, ochrony i obrony;
- doskonalenie umiejętności ćwiczących organów dowodzenia w dowodzeniu pododdziałami za pomocą technicznych i tajnych środków dowodzenia oraz sformalizowanych dokumentów, w warunkach ograniczonego czasu i gwałtownie zmieniającej się sytuacji bojowej;

- dostarczenie odpowiednich dokumentów związanych z organizowaniem i rozpoczęciem ćwiczenia do dowódcy ćwiczącego pododdziału;
- zbieranie i uogólnianie danych o przebiegu ćwiczenia i poprawności działania ćwiczących oraz przygotowywanie propozycji dalszego przebiegu ćwiczenia;
- udział w kierowaniu przebiegiem ćwiczenia zgodnie z założeniami planu i wnoszonymi do niego zmianami przez kierownika ćwiczenia;
- dokonywanie oceny praktycznego funkcjonowania systemu dowodzenia, skuteczności i skrytości pracy w sieciach radiowych oraz stopnia przestrzegania zasad tajnego dowodzenia;
- zbieranie materiałów do omówienia ćwiczenia taktyczno-bojowego.

2. Wybór i określenie tematu ćwiczenia oraz zagadnień szkoleniowych.

Wychodząc z celu organizacji ćwiczeń taktyczno-bojowych dla personelu latającego eskadr lotniczych, należy podkreślić, że praktycznie istnieją dwa sposoby określania tematów ćwiczeń taktyczno-bojowych. W pierwszym - najczęściej stosowanym wypadku - temat ćwiczenia taktyczno-bojowego dobiera i ustala dowódca pułku lotniczego w rocznym planie szkolenia na podstawie programu szkolenia bojowego danego rodzaju lotnictwa.

Ma to miejsce w normalnych warunkach szkoleniowych jednostek lotniczych, przy czym zachowana jest chronologia w wykonywaniu ćwiczeń z punktu widzenia stopniowania trudności przyswajania elementów pilotażowo-taktycznych. W drugim wypadku temat ćwiczenia może być dobrany niezależnie od ćwiczeń zawartych w programie szkolenia bojowego.

Ma to miejsce wówczas, kiedy przeprowadzenie ćwiczenia taktyczno-bojowego zostało zarządzone przez szczebel nadrzędny dla sprawdzenia organizacji, przygotowania i prowadzenia ćwiczenia. W tym przypadku tematy dla poszczególnych stron najczęściej będą podawane przez kontrolującego niezależnie od ćwiczeń programowych. Podobna sytuacja może zaistnieć również w czasie organizowania ćwiczeń pokazowych przez sztab nadrzędny.

Wybór i określenie tematu ćwiczenia taktyczno-bojowego w dużym stopniu uzależnione są od poziomu przygotowania tak pod względem teoretycznym, jak i pilotażowym uczestników ćwiczenia oraz zakresu wprowadzenia do programu szkolenia nowych elementów taktycznych. W rezultacie dokładnego przeanalizowania tematu, powinno ustalić się zasadnicze zagadnienia szkoleniowe dla poszczególnych etapów ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Z reguły pierwszy etap jest etapem przygotowawczym uczestników do ćwiczenia i zasadniczymi zagadnieniami szkoleniowymi mogą być:

- postawienie zadań do CTB personelowi latającemu i zabezpieczenia;
- objaśnienie treści i sposobów wykonania zadań w powietrzu;
- samodzielne przygotowanie, treningi i zajęcia specjalistyczne;
- rozwinięcie sił i środków ćwiczących pododdziałów;
- sprawdzenie przygotowania do działań bojowych.

Drugi etap jest etapem praktycznego wykonywania zadania bojowego przez personel latający eskadry.

W tym etapie zagadnienia szkoleniowe mogą być następujące:

- osiągnięcie gotowości do działań bojowych;
- bezpośrednio przygotowanie personelu latającego;
- wykonanie wylotu na zadanie bojowe;
- odtworzenie gotowości bojowej;
- obrona przed napadem grup dywersyjnych;
- przesłuchanie pilotów po wykonaniu zadania bojowego i praca oficerów sztabu na SD.

Przerobienie podanych zagadnień szkoleniowych w trakcie ćwiczenia zapewnia pełne osiągnięcie celów szkoleniowych ćwiczenia taktyczno-bojowego.

3. Określenie celów CTB i warunków jego przeprowadzenia.

Wybrać i sformułować cele szkoleniowe ćwiczenia taktyczno-bojowego to znaczy określić, jakie rezultaty należy osiągnąć podczas danego szkolenia.

Cele szkoleniowe należy formułować wyraźnie, zrozumiale i w miarę możliwości zwięźle.

Powinny one odpowiadać formie ćwiczenia, treści tematu oraz poziomowi przygotowania uczestników ćwiczenia.

Wyraźne i dokładne sformułowanie celów szkoleniowych nadaje im ścisły kierunek i wyklucza możliwość różnego pojmowania ich sensu.

Zgodnie z kompetencyjnym zakresem odpowiedzialności organizacyjno-szkoleniowej: na dowódcy pułku spoczywa obowiązek doskonalenia podległego mu sztabu oraz zgrywania działań eskadry i podstawowych systemów zabezpieczenia działań bojowych.

W związku z tym przed ćwiczeniem taktyczno-bojowym powinny być stawiane następujące cele szkoleniowe:

- doskonalenie kierowniczego personelu dowódczo-sztabowego w umiejętności stawiania zadań bojowych, kierowania procesem przygotowania do wykonania tych zadań oraz organizacji współdziałania, zabezpieczenia i dowodzenia działaniami bojowymi;
- doskonalenie obsad SD w dowodzeniu ćwiczącymi pododdziałkami;
- trenowanie i zgrywanie personelu latającego do wykonywania zadań bojowych w ugrupowaniu eskadry i w grupach taktycznego przeznaczenia oraz doskonalenie umiejętności współdziałania między nimi w warunkach skomplikowanych i dynamicznych działań bojowych;
- zgrywanie pododdziałów i służb naziemnego zabezpieczenia działań bojowych w warunkach polowych przy stałym zagrożeniu i oddziaływaniu przeciwnika;
- praktyczne uczenie i rozwijanie wyobraźni taktycznej podczas przygotowania i przebiegu działań bojowych w warunkach zbliżonych do realiów współczesnego pola walki;
- doskonalenie form i metod działania aparatu partyjno-politycznego z personelem latającym i pododdziałkami naziemnego zabezpieczenia w określonej sytuacji polityczno-militarnej.

Charakter celów szkoleniowych nie może być szablonowy. Cele ćwiczenia powinny wynikać z treści ćwiczenia i warunków sytuacji bojowej.

Najlepsze wyniki w czasie prowadzenia ćwiczeń taktyczno-bojowych można osiągnąć w tym wypadku, jeżeli ćwiczenie będzie prowadzone w warunkach maksymalnie zbliżonych do faktycznych działań bojowych.

Mając na uwadze ten warunek najbardziej celowe jest przeprowadzenie ćwiczenia z uwzględnieniem całego kompleksu zagadnień, a mianowicie: pozoracji strony przeciwnej wraz z jej faktycznym przeciwdziałaniem; prowadzenia działań w faktycznym i realnym czasie, przy zgodności czasu astronomicznego z operacyjnym, w warunkach stosowania zakłóceń radioelektronicznych i działania grup dywersyjnych; wykonywania faktycznych strzelań i bombardowań przez załogi na poligonach do obiektów założonych w ćwiczeniu.

4. Postawienie zadania opracowania ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Przeprowadzenie ćwiczenia taktyczno-bojowego wiąże się z koniecznością: wykonania szeregu przedsięwzięć przygotowawczych i opracowania niezbędnej dokumentacji organizacyjno-metodycznej i taktycznej. Dowódca pułku występujący jako kierownik ćwiczenia zobowiązany jest, z odpowiednim wyprzedzeniem przed rozpoczęciem ćwiczenia, określić dane wyjściowe do ćwiczenia i dać wytyczne swoim zastępcom i oficerom sztabu do opracowania dokumentacji organizacyjno-metodycznej i taktycznej.

Wychodząc z tematu ćwiczenia, często określonego w rocznym planie szkolenia, podaje on:

- temat i numery ćwiczeń z PSzB;
- cele szkoleniowe ćwiczenia;
- etapy ćwiczenia i zagadnienie szkoleniowe etapów;
- skład uczestników ćwiczenia oraz niezbędne siły i środki;
- termin przeprowadzenia ćwiczenia;
- skład kierownictwa, zespołu kontrolno-badawczego i rozjemców w powietrzu;
- rejon przeprowadzenia ćwiczenia i poligony;
- organizację pozorowania przeciwnika;
- organizację kierownia ćwiczeniem;
- zadania dla zastępców dowódcy pułku;
- podstawowe założenia taktyczne;
- termin opracowania dokumentacji organizacyjno-metodycznej i taktycznej;

W przypadku łączenia ćwiczenia taktyczno-bojowego i ćwiczenia taktyczno-specjalistycznego z pododdziałami zabezpieczenia lub personelem technicznym kierownik ćwiczenia winien również udzielić wytycznych zespołowi autorskiemu odnośnie do przeprowadzenia CTS. Następnie kierownik ćwiczenia kieruje opracowaniem podstawowych dokumentów, a ponadto organizuje szkolenie swoich zastępców oraz oficerów sztabu, którzy wchodzi w skład zespołu kontrolno-badawczego. Ustala także zakres pracy i sposoby przygotowania rejonu ćwiczenia, poligonów, jak również zakres i metodę sprawdzianu dopuszczenia do ćwiczenia.

5. Dokumenty opracowywane do ćwiczenia taktyczno-bojowego.

W okresie przygotowania i organizacji ćwiczenia taktyczno-bojowego na szczeblu pułku opracowuje się następujące dokumenty organizacyjno-metodyczne:

w wariancie prowadzenia CTB wyłącznie z dowództwem i personelem latającym eskadry:

- plan przygotowania CTB;
- plan przeprowadzenia CTB: część graficzną i opisową wraz z załącznikami;
- rozkaz organizacyjny wraz z załącznikami /np: schemat łączności na CTB itp./;
- założenie taktyczne;
- zarządzenie bojowe;
- obowiązujące dokumenty na loty;
- plan omówienia ćwiczenia;
- inne dokumenty pomocnicze wg decyzji dowódcy pułku - odpowiednio do treści ćwiczenia /inżynieryjno-nawigatorskie obliczenia lotu, schemat rejonu działań /poligonu/ z oznaczeniem obiektów uderzeń itd./

Powyższe dokumenty organizacyjno-metodyczne uwzględniają możliwość zaplanowania wszystkich przedsięwzięć wynikających z istoty CTB prowadzonego wyłącznie z eskadrą lotniczą, a mianowicie: elementów pilotażowych i zastosowania bojowego, oraz ich powiązanie z taktyką działań na polu walki.

W wariancie prowadzenia CTB eskadry lotniczej wspólnie z elementami zabezpieczenia dowodzenia SD oraz z pododdziałami i słuźbami naziemnego zabezpieczenia należy opracować:

- plan przygotowania CTB;
- plan przeprowadzenia CTB: część graficzną i opisową wraz z załącznikami;
- rozkaz organizacyjny;
- założenie taktyczne wraz z załącznikami/schemat rozmieszczenia ćwiczących elementów na lotnisku i w jego rejonie, schemat organizacji łączności/;

- plan pozorowania przeciwnika;
- dokumentację zabezpieczającą wykonywanie praktycznych zadań w powietrzu /schemat położenia celów itp./;
- plan omówienia ćwiczenia;
- dokumenty pomocnicze, w zależności od potrzeb danego ćwiczenia.

Opracowanie tych dokumentów jest nieodzowne do określenia, w etapie przygotowania ćwiczenia, tych elementów organizacyjnych i zagadnień szkoleniowych, które dotyczą doskonalenia elementów sztabu, zespołu zabezpieczenia dowodzenia SD, PZF itp., zgrywania wojsk i systemów zabezpieczenia działań w jednym przedsięwzięciu szkoleniowym.

6. Opracowanie rozkazu organizacyjnego do ćwiczenia taktyczno-bojowego

Rozkaz organizacyjny dowódcy pułku do ćwiczenia taktyczno-bojowego powinien zawierać:

- temat ćwiczenia i termin jego przeprowadzenia;
- cele szkoleniowe;
- skład uczestników ćwiczenia;
- skład kierownictwa i zespołu kontrolno-badawczego;
- zadania dla zastępców dowódcy pułku, oficerów sztabu i służb oraz ćwiczącego dowódcy eskadry;
- wskazówki bezpieczeństwa lotów;
- termin zakończenia opracowania dokumentacji organizacyjno-metodycznej i taktycznej oraz przedstawienia jej dowódcy pułku;
- termin zakończenia przygotowania sił i środków wyznaczonych do CTB;
- termin i miejsce omówienia ćwiczenia.

Rozkaz podpisuje dowódca, a szef sztabu organizuje przekazanie go wykonawcom oraz kontrolę jego wykonania.

Rozkaz organizacyjny powinien być opracowany i przekazany wykonawcom w takim terminie, aby wykonawcy mieli wystarczającą ilość czasu na przygotowanie i opracowanie niezbędnej dokumentacji.

7. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego jest dokumentem kierownictwa ćwiczenia i aparatu kontrolno-badawczego.

Ułatwia on właściwe przeprowadzenie ćwiczenia i uwzględnienie wszystkich zagadnień szkoleniowych oraz osiągnięcie zamierzonych celów szkoleniowych ćwiczenia.

Składa się on z dwóch części: z części graficznej i opisowej wraz z załącznikami. Plan przeprowadzenia ćwiczenia w formie graficznej na mapie powinien zawierać:

- nagłówek - plan przeprowadzenia jednostronnego jednoszczebłowego CTB z ..... plmsz;
- temat ćwiczenia;
- sytuację taktyczną stron;
- położenie wyjściowe do ćwiczenia;
- zadanie bojowe pułku;
- zadanie bojowe eskadry;
- zarys dynamiki działań;
- rozmach ćwiczenia.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia w formie opisowej powinien obejmować

- rodzaj ćwiczenia;
- temat ćwiczenia i numery ćwiczeń z PSzB;
- cele szkoleniowe;
- czas przeprowadzenia ćwiczenia;
- etapy ćwiczenia, czas ich trwania i zagadnienia szkoleniowe etapów;
- skład ćwiczących;
- organizację pozorowania przeciwnika;
- limity nalotu, środków bojowych, kilometrowe przewidziane w ćwiczeniu;
- organizację łączności i dowodzenia;
- tło taktyczno-operacyjne /zadanie dla ćwiczących/.

Po ostatecznym skorygowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia podpisuje go dowódca pułku lotniczego, a zatwierdza dowódca związku taktycznego.

8. Opracowanie założenia taktycznego do ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Założenie taktyczne do ćwiczenia taktyczno-bojowego powinno charakteryzować się jasną, prostą i pełną treścią dotyczącą sytuacji i zadań stron.

Założenie taktyczne dla ćwiczących można opracować w formie ogólnej, dając podstawy do rozpoczęcia przygotowania się do CTE /CTS/, i wręczyć na kilka dni przed rozpoczęciem ćwiczenia. Natomiast zadanie dla ćwiczących opracowuje się w formie rozkazu lub zarządzenia bojowego i wręcza się w dniu rozpoczęcia ćwiczenia.

Z zasady założenie składa się z trzech rozdziałów.

W rozdziale pierwszym "Sytuacja ogólna" podaje się charakter poprzednich i obecnych działań bojowych wojsk lądowych, lotnictwa i marynarki wojennej oraz przebieg rubieży styczności bojowej wojsk. Obroną przeciwlotniczą wojsk lądowych i obiektów działań. Charakter oraz sposoby działań lotnictwa. Sytuacja ogólna podawana jest w pierwszej kolejności - "ZACHODNI" /przeciw-
nik/, a następnie - "WSCHODNI" /wojska własne/.

W rozdziale drugim "Sytuacja szczegółowa" podaje się szczegółowe działania przeciwnika i wojsk własnych, rozmieszczenie obiektów działań, stan i zadanie oddziału /pododdziału/, dla którego planowane są działania bojowe, dane dotyczące sąsiadów i współdziałających wojsk i zadanie dla ćwiczących.

Uwaga:

Jeżeli zadanie bojowe ćwiczący otrzymują w formie rozkazu lub zarządzenia bojowego, które w swoich punktach szczegółowo precyzują sytuację i zadanie ćwiczących, można ten punkt w założeniu pominąć lub podać tylko niezbędne dane.

W rozdziale trzecim "Dane informacyjne" podaje się skład bojowy i poziom przygotowania oddziału do działań bojowych, zabezpieczenie bojowe, specjalne materiałowo-techniczne i lotniskowe, lotniska zapasowe, dane dotyczące świtu i zmroku, wschodu i zachodu słońca.

W dalszej części założenia podaje się "Pracę do wykonania" przez ćwiczących, literaturę do przestudiowania oraz opracowane załączniki do założenia taktycznego.

Założenie podpisuje szef sztabu pułku lotniczego /kierownictwa ćwiczenia/.

9. Opracowanie planu przebiegu /harmonogram/ ćwiczenia taktyczno-bojowego wraz z załącznikami.

Plan przebiegu ćwiczenia taktyczno-bojowego opracowuje się w ramach opracowania dokumentacji organizacyjno-metodycznej i taktycznej do ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Jest dokumentem przeznaczonym dla kierownictwa ćwiczenia i aparatu kontrolno-badawczego, ujmującym w chronologicznym porządku wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane do zrealizowania w czasie prowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Plan przebiegu ćwiczenia winien ujmować:

- tytuł planu przebiegu jednostronnego jednoszczęblowego CTB z .... elmez;
- temat ćwiczenia;
- etapy ćwiczenia i zagadnienia szkoleniowe oraz czas ich realizacji;
- czynności kierownictwa ćwiczenia, ćwiczących, aparatu kontrolno-badawczego, podgrywającego i rozjemców;
- czas podawania wprowadzeń.

Plan przebiegu ćwiczenia może być opracowany w formie opisowej /taktycznej/ lub graficznej.

Plan przebiegu ćwiczenia ułatwia właściwe przeprowadzenie ćwiczenia i osiągnięcie zamierzonych celów szkoleniowych.

Podpisuje go zastępca dowódcy pułku ds. liniowych /główny autor ćwiczenia/, zatwierdza dowódca pułku lotniczego.

Do planu przebiegu ćwiczenia opracowuje się załączniki, takie jak:

- plan wprowadzeń;
- plan podawania danych z rozpoznania;
- wyciąg z planu współdziałania.

Plan podawania wprowadzeń i danych z rozpoznania opracowuje się w celu zbliżenia sytuacji ćwiczenia taktyczno-bojowego do sytuacji bojowej współczesnego pola walki. Opracowuje się go w formie taktycznej, ujmując w nim:

- treść wprowadzeń;
- zasadnicze czynności kierownictwa ćwiczenia;
- czynności ćwiczących, aparatu kontrolno-badawczego i rozjemców;
- czas podawania wprowadzeń.

Wyciąg z planu współdziałania opracowuje się wówczas, gdy zachodzi taka potrzeba.

10. Opracowanie innych dokumentów i zatwierdzenie ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Do innych pomocniczych dokumentów mających wpływ na zabezpieczenie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia między innymi należy zaliczyć:

- plan pozorowania przeciwnika;
- schemat pokonania systemu OPL i pozoracji tych środków;
- schemat poligonu i rozmieszczenia obiektów działań;
- plan omówienia CTB.

Plan pozorowania przeciwnika winien obejmować:

- czas pozorowania;
- skład grupy pozorującej;
- pododdział wydzielający grupę;
- zadanie dla grupy pozoracyjnej;
- środki pozoracji;
- środki transportu;
- obiekt działań;
- sygnały dowodzenia;
- warunki bezpieczeństwa.

Plan pozorowania powinien być opracowany na mapie lub w przypadkucl mniej złożonych w formie tabelarycznej.

Liczba i treść rubryk zależna jest od środków pozoracji, rejonów ich rozmieszczenia i zadań grupy pozoracyjnej.

W każdym wypadku plan pozoracji zatwierdza kierownik ćwiczenia.

Schemat pokonania systemu OPL powinno wykonywać się w celu zapoznania personelu latającego z możliwościami przeciwdziałania środków OPL w czasie lotu po trasie i w rejonie celu.

Opracowuje się go w formie graficznej, nanosząc rejony rozmieszczenia artylerii przeciwlotniczej i przeciwlotniczych zestawów rakietowych, wykonując jednocześnie przekrój poziomy i pionowy możliwości ogniowych tych środków z uwzględnieniem wpływu terenu.

Schemat ten przydatny jest szczególnie personelowi latającemu w chwili przygotowania się do praktycznych wylotów.

Schemat rejonu działań /poligonu/ wykonuje się również w formie graficznej jako dokument poglądowy do wykorzystania przez personel latający w trakcie przygotowania się do lotów.

Na schemacie powinny być ujęte charakterystyczne terenowe obiekty orientacyjne ograniczające rejon poligonu, rejony i strefy zakazne przeszkody terenowe, bramy wlotowe i wylotowe z poligonu, SD kierownika lotów na poligonie oraz dokładne miejsca rozmieszczenia celów. Opracowuje się go w celu zachowania warunków bezpieczeństwa przez załogi wykonujące zadania ogniowe na poligonie.

Plan omówienia ćwiczenia jest dokumentem, który ustala w chronologicznym porządku zagadnienia, według których należy przeprowadzić omówienie ćwiczenia taktyczno-bojowego z ćwiczącymi po jego zakończeniu.

Plan taki zawiera:

- część wstępną i temat, cele przeprowadzenia CTB oraz zagadnienia szkoleniowe;
- koncepcję ćwiczenia;
- faktyczny przebieg ćwiczenia;
- analizę i ocenę pracy personelu eskadry oraz wykonania zadania;
- wnioski i zadania do dalszego szkolenia;
- oceny indywidualne;
- wyróżnienia ćwiczących;
- zadania i terminy usunięcia niedociągnięć;
- terminy meldunków o usunięciu niedociągnięć;
- termin kontroli wykonania.

Po opracowaniu całości dokumentów do przeprowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego dowódca pułku przedstawia je do zatwierdzenia do wyższego przełożonego na dwa tygodnie przed terminem rozpoczęcia ćwiczenia. Termin ten może zostać zmieniony przez wyższego przełożonego na prośbę dowódcy pułku.

Dowódcy pułków wchodzących w skład związków taktycznych przedstawiają dokumenty do zatwierdzenia swoim dowódcom dywizji, natomiast dowódcy samodzielnych pułków lotniczych - zastępcy dowódcy Wojsk Lotniczych ds. liniowych lub szefowi lotnictwa wojsk lądowych, transportowego i łącznikowego - w zależności od pod-

ległości organizacyjnej.

Przed przedstawieniem do zatwierdzenia dokumenty te muszą być wcześniej uzgodnione w odpowiednich komórkach sztabu wyższego szczebla.

W odniesieniu do samodzielnych pułków lotniczych obowiązuje zasada, że dokumentacja powinna być uzgodniona w następujących komórkach sztabu Wojsk Lotniczych:

- oddziale szkolenie operacyjno-taktycznego i studiów;
- zarządzie politycznym;
- sztabie służb techniki i zaopatrzenia;
- szefostwie wojsk łączności i RUL.

III. WŁAŚCIWOŚCI PRZYGOTOWANIA PERSONELU DO ĆWICZENIA I PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO.

1. Szkolenie kierownictwa, aparatu kontrolno-badawczego oraz rozjemców i ćwiczących w ramach przygotowania do ćwiczenia.

Jak wykazała praktyka jakość przeprowadzenia ćwiczeń taktyczno-bojowych w dużym stopniu zależy od jakości przygotowania kierownictwa, aparatu kontrolno-badawczego, rozjemców i ćwiczących do ćwiczenia. Głównymi celami przygotowania kierownictwa, aparatu kontrolno-badawczego i rozjemców do ćwiczenia są:

- zbliżenie ćwiczenia do sytuacji bojowej;
- zabezpieczenie osiągnięcia celów szkoleniowych;
- staranne i dokładne przemyślenie przez kierownictwo, rozjemców i aparat kontrolno-badawczy własnych obowiązków funkcyjnych i planu przeprowadzenia ćwiczenia;
- obiektywna ocena ćwiczących.

Szkolenie kierownictwa, aparatu kontrolno-badawczego i rozjemców przeprowadza się zgodnie z planem zatwierdzonym przez kierownika ćwiczenia.

Do przedsięwzięć związanych ze szkoleniem kierownictwa, aparatu kontrolno-badawczego i rozjemców do ćwiczenia należy zaliczyć:

- przeprowadzenie wykładów i zajęć seminaryjnych z zagadnień objętych tematem ćwiczenia;
- przypomnienie obowiązujących rozkazów i wytycznych do szkolenia operacyjno-taktycznego na dany rok;
- przestudiowanie regulaminów i obowiązujących instrukcji;
- dokładne przestudiowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia, zapoznanie się z sytuacją taktyczną i innymi dokumentami CTB.

Bardzo duże znaczenie w przygotowaniu się ćwiczących do ćwiczenia taktyczno-bojowego mają zajęcia teoretyczne z wiedzy stosowanej, które wywierają wpływ na przygotowanie uczestników do ćwiczenia.

Dlatego dowódca i sztab /kierownictwo ćwiczenia/ powinni po określeniu tematów, celów, wyznaczeniu uczestników i wyszczególnieniu elementów taktycznych przewidywanych w danym ćwiczeniu. przygotować tematykę szkolenia teoretycznego, której przerobienie umożliwi zlikwidowanie wszelkiego rodzaju niejaśności dotyczących zagadnień szkoleniowych, a przede wszystkim z dziedziny taktyki. Wybór tematu do przeprowadzenia zajęć z uczestnikami ćwiczenia musi być ściśle związany z tematem ćwiczenia taktyczno-bojowego. Najbardziej właściwą formą przeprowadzenia szkolenia z uczestnikami ćwiczenia są zajęcia seminaryjne.

2. Udzielenie instruktaży do ćwiczenia.

Przed rozpoczęciem ćwiczenia kierownik lub szef sztabu ćwiczenia udzielają instruktażu dla aparatu kontrolno-badawczego, rozjemców i uczestników ćwiczenia.

Celem instruktaży jest ukierunkowanie ich pracy w trakcie prowadzenia ćwiczenia.

W instruktażu dla aparatu kontrolno-badawczego główną uwagę należy skupić na problematyce badań, a szczególnie określeniu celów badawczych oraz sformułowaniu metod i problemów badań, jak również opracowaniu kompleksowego materiału z kontroli i przeprowadzonych badań.

W czasie prowadzenia instruktażu dla aparatu rozjemczego należy podać, na jakie główne problemy należy zwrócić uwagę, określić prawa, obowiązki i miejsce rozjemców przy ćwiczącym zespole oraz sposoby kontroli i udzielania pomocy ćwiczącym.

W instruktażach prowadzonych z uczestnikami ćwiczenia należy szczególnie uwypuklać problematykę odtworzenia gotowości bojowej, maskowania, obrony i ochrony, bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz warunków bezpieczeństwa podczas wykonywania zadań na poligonach.

3. Przygotowanie środków łączności, dowodzenia oraz poligonów i pomieszczeń do ćwiczenia.

Zakres pracy i sposoby przygotowania środków łączności, dowodzenia, rejonów działań /poligonów/ i pomieszczeń do ćwiczenia ustala kierownik ćwiczenia.

Duże znaczenie w osiągnięciu celów szkoleniowych w czasie działań posiada system łączności przewodowej i radiowej oraz sposób jego wykorzystania w procesie dowodzenia. Dobrze zorganizowany system łączności i dowodzenia oraz jego sprawność gwarantują dowodzenie zgodnie z planem i umożliwiają kierownictwu i rozjemcom oddziaływanie na właściwy przebieg szkolenia.

Łączność organizuje sztab kierownictwa przed rozpoczęciem ćwiczenia na podstawie wytycznych kierownika ćwiczenia.

Kierownik ćwiczenia daje wytyczne szefowi łączności odnośnie do miejsca rozmieszczenia SD, SSD i elementów ćwiczących, jak również miejsca przebywania kierownictwa ćwiczenia.

Na podstawie otrzymanych wytycznych szef łączności dokonuje podziału środków łączności oraz powoduje ich rozwinięcie w wyznaczonych rejonach i miejscach.

Następnym ważnym czynnikiem, mającym wpływ na osiągnięcie założonych celów ćwiczenia, jest przygotowanie rejonów działań, na których wykonywane będą praktyczne działania, oraz pomieszczeń dla ćwiczącej eskadry i elementów zabezpieczenia.

W ramach przygotowania rejonów do praktycznych działań przez personel latający eskadry należy przede wszystkim dokładnie oznaczyć położenie celów, przeszkód terenowych oraz położenie stanowiska dowodzenia kierownika lotów w celu zachowania warunków bezpieczeństwa podczas wykonywania strzelań i bombardowań przez personel latający eskadry.

W CTB wskazane jest, aby uczestnicy ćwiczenia ćwiczyli w warunkach polowych zbliżonych do bojowych.

Stanowiska pracy dla ćwiczących winny być zorganizowane w namiotach i autobusach sztabowych /AS/ dobrze maskowanych siatkami maskującymi i środkami naturalnymi. SD winno być rozmieszczone w ukryciu stałym w obrębie lotniska.

Kierownictwo ćwiczenia, aparat kontrolno-badawczy i rozjemcy powinni mieć przygotowane pomieszczenia do pracy w pobliżu elementów ćwiczących, np. w domku pilota, co stwarza dogodne warunki szybkiego kontaktu z ćwiczącymi.

4. Kontrola gotowości ćwiczących

Jednym z ważniejszych czynników, warunkujących osiągnięcie celów szkoleniowych i ciekawe przerobienie ćwiczenia, jest zorganizowanie kontroli przygotowania ćwiczących.

Kontrola powinna być prowadzona przez wyznaczonych oficerów kierownictwa ćwiczenia oraz rozjemców i objąć całość zagadnień związanych z pracą ćwiczących i wykonaniem dokumentacji.

W czasie prowadzenia kontroli wyznaczeni oficerowie sprawdzają:

- znajomość sytuacji taktyczno-operacyjnej ćwiczenia;
- znajomość zadania własnego i pułku;
- jakość i sposób wykonania poszczególnych dokumentów bojowych do ćwiczenia;
- przygotowanie osobistych dokumentów przez personel latający do wykonania zadań, mapę pilota, nawigatorski plan lotów oraz znajomość warunków bezpieczeństwa wykonania zadania na poligonie;
- znajomość sposobu wykonania zadań przez personel latający w powietrzu;
- rozmieszczenie środków łączności i ich gotowość do pracy oraz sprawność systemu dowodzenia.

Podczas kontroli przygotowania uczestników ćwiczenia wyznaczeni oficerowie kierownictwa ćwiczenia i rozjemcy obowiązani są określić stopień ich przygotowania i przekazać do wiadomości kierownika ćwiczenia.

Po upewnieniu się odnośnie do gotowości uczestników ćwiczenia i środków łączności, kierownik ćwiczenia przystępuje do jego prowadzenia.

5. Prace kierownictwa ćwiczenia, grupy kontrolno-badawczej, rozjemców oraz ćwiczących podczas prowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Ćwiczenie taktyczno-bojowe rozpoczyna się z chwilą ogłoszenia jego początku przez kierownika ćwiczenia. Ćwiczący rozpoczynają pracę z chwilą otrzymania zadania, które może być wręczone w postaci zarządzenia lub rozkazu bojowego. W pierwszym etapie ćwiczenia dowódca eskadry zapoznaje ćwiczących z otrzymanym zadaniem i po jego analizie i ocenie sytuacji przychodzi do postawienia zadań bojowych podległemu mu personelowi. Po postawieniu zadania personel latający przychodzi do samodzielnego przygotowania i przećwiczenia poszczególnych zagadnień, personel techniczny eskadry przygotowuje samoloty do wylotów. Kierownictwo i rozjemcy w czasie przebiegu ćwiczenia zwracają uwagę, aby ćwiczący działali dokładnie i operatywnie, co ma duże znaczenie w warunkach szybko zmieniającej się sytuacji bojowej. Ponadto uwaga rozjemców winna być skupiona na kontroli pracy ćwiczących, dokumentach przez nich przygotowywanych oraz przestrzeganiu dyscypliny w myśl postanowień regulaminów odnośnie do wzajemnych stosunków służbowych. Po zakończeniu pierwszego etapu ćwiczenia ćwiczący przechodzą do przerobienia drugiego etapu, który jest etapem praktycznego wykonywania zadań przez personel latający eskadry. W tym etapie rozjemcy główną uwagę skupiają na problematyce bezpośredniego przygotowania ćwiczących, osiągnięcia gotowości bojowej do działań, wykonania zadania bojowego przez załogi oraz sprawności odtwarzania gotowości bojowej do powtórnych wylotów. Rozjemcy w powietrzu sprawdzają: zbiórkę, uformowanie ugrupowania bojowego, przestrzeganie trasy i profilu lotu, dowodzenie w powietrzu, organizację współdziałania ogniowego wewnątrz ugrupowania bojowego, wykonywanie manewru przeciwartyleryjskiego, przeciwmysłiwskiego i przeciwrakietowego, dokładność wyjścia na cel według miejsca i czasu, ugrupowanie bojowe nad celem oraz manewr podczas atakowania celu.

Oficerowie aparatu kontrolno-badawczego w czasie trwania ćwiczenia prowadzą kontrolę i badania wybranych zagadnień w oparciu o realne działanie ćwiczących oraz opracowują kompleksowy materiał z przeprowadzonych badań na podstawie wyciągniętych wniosków z realizacji poszczególnych zagadnień.

Po osiągnięciu wszystkich zaplanowanych celów szkoleniowych kierownik ćwiczenia wydaje rozkaz zakończenia ćwiczenia.

Następnie wszyscy rozjemcy podsumowują swoje uwagi i na podstawie meldunków kierownictwo ćwiczenia przygotowuje referat do omówienia.

6. Omówienie ćwiczenia taktyczno-bojowego.

Omówienie ćwiczenia taktyczno-bojowego jest jednym z najważniejszych i najskuteczniejszych sposobów oddziaływania na dalsze szkolenie. Omówienie jest pewnego rodzaju formą szkolenia. Dlatego też właściwe omówienie wymaga nie mniejszego wkładu pracy niż przygotowanie i przeprowadzenie samego ćwiczenia. Każde omówienie ćwiczenia taktyczno-bojowego, aby mogło spełnić swoje zalety skutecznego i twórczego oddziaływania na uczestników ćwiczenia, a także na doskonalenie form ćwiczeń, powinno odpowiadać szeregowi wymogów, a przede wszystkim powinno być:

- oparte na dokładnych i starannie zebranych danych przez kierownictwo, aparat kontrolno-badawczy i rozjemców;
- wszechstronne i pełne z wysunięciem na pierwszy plan umiejętności rozwiązywania zagadnień taktycznych;
- obiektywne i zakończone wnioskami, jakie wynikły w czasie trwania ćwiczenia i na przyszłość.

Omówienie ćwiczenia prowadzi dowódca pułku jako kierownik ćwiczenia.

Podczas omówienia podaje on temat ćwiczenia, cele szkoleniowe, zamiar taktyczny, a następnie dokonuje analizy działań ćwiczących pododdziałów.

W czasie omówienia mogą być również poruszone poszerzone zagadnienia teoretyczne dotyczące istotnych spraw taktyczno-bojowych, planistycznych i organizacyjnych wpływających na poziom wyszkolenia oraz na sposoby podnoszenia poziomu przygotowania ćwiczących. Na zakończenie omówienia kierownik ćwiczenia określa w jakim stopniu zostały osiągnięte cele szkoleniowe, ocenia pracę ćwiczących, ich wyszkolenie i zgranie oraz stawia zadanie i termin usunięcia stwierdzonych niedociągnięć.

Po omówieniu powinien być sporządzony protokół, lub notatka służbowa, i jako dokument załączony do ogólnej dokumentacji ćwiczenia taktyczno-bojowego.

ZAKOŃCZENIE

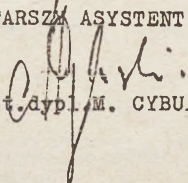
Treść skryptu obejmuje podstawowe zasady metodyki prowadzenia ćwiczeń taktyczno-bojowych na szczeblu pułku lotniczego, zawiera nie tylko określoną sumę wiadomości, ale również ma służyć rozwinięciu u uczestników i kierownictwa ćwiczenia twórczej inicjatywy, samodzielności i śmiałości w rozwiązywaniu zadań, wyrobieniu dążenia do zwalczania uproszczeń i umowności w szkoleniu pododdziałów.

Ćwiczenie taktyczno-bojowe odgrywa dużą rolę w ogólnym systemie przygotowania pułku lotniczego do działań na współczesnym polu walki.

Prowadzone z eskadrą lotniczą i pododdziałami zabezpieczenia pozwala zgrywać działania całości sił biorących udział w wykonaniu zadań bojowych. Posiada to duże znaczenie w dalszym szkoleniu taktycznym, a zwłaszcza w wyższych formach tego szkolenia.

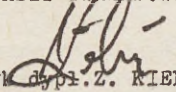
OPRACOWAŁ:

STARSZY ASYSTENT KTL

kpt. dypl. M. CYBULSKI

SPRAWDZIŁ:

STARSZY WYKŁADOWCA KTL

ppłk. dypl. Z. KIELAN

Wydrukowano w 30 egz.
Egz. nr 1-30 Bibl. Nauk. OZS
Wyk. kpt. Cybulski
Druk. B. Z. dn. 29. 11. 1979r.
Druk ASG WP nr Pf-2114/WW

BIBLIOGRAFIA

1. Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych. Wyd. Inspektoratu Szkolenia MON, 1976, sygn.Szkol. 520/76.
2. Zasady organizacji i prowadzenia ćwiczeń taktyczno-bojowych w świetle postanowień kompetencyjnego zakresu odpowiedzialności organizacyjno-szkoleniowej. - Poznań 1978, Wyd. DWLot.
3. Metodyka szkolenia taktycznego i operacyjno-taktycznego WL i OPL OP.-Warszawa 1961, Wyd. MON, sygn. Lot. 458/61
4. Konspekt wykładu "Metodyka opracowania, organizowania i prowadzenia CTB i CTS". -Warszawa 1979, Wyd. ASG WP

Skrócona forma i treść rozkazu organizacyjnego do przeprowadzenia CTB.

ROZKAZ ORGANIZACYJNY DOWÓDCY 2 PUŁKU LOTNICTWA MYŚLIWSKO-SZTURMOWEGO Nr .... z dn. .... 1979 r.

w sprawie: przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia taktyczno-bojowego.

- I. Zgodnie z planem szkolenia 2 plmsz na rok 1979 w dniach ..... przeprowadzę ćwiczenie taktyczno-bojowe z ... elmsz na temat: " .....". wg ćwiczenia ..... PSzB. W trakcie powyższego ćwiczenia doskonalic /sprawdzić/ ..... /wyszczególnić pododdziały biorące udział w zabezpieczeniu ćwiczenia/

II. CELE SZKOLENIOWE ĆWICZENIA

1. ....
2. ....

III. W ćwiczeniu wezmą udział:

- .....
- .....
- ..... /wyszczególnić pododdziały i elementy biorące udział w ćwiczeniu/

IV. SKŁAD KIEROWNICTWA ĆWICZENIA

1. .... /stopień, imię i nazwisko/
2. ....

SKŁAD APARATU KONTROLNO-BADAWCZEGO I ROZJEMCÓW

1. ....
2. ....

SKŁAD ZESPOŁU AUTORSKIEGO

1. ....
2. ....

SKŁAD UCZESTNIKÓW ĆWICZENIA:

1. ....
2. ....

SKŁAD SŁUŻB KIEROWANIA LOTAMI:

1. Kierownik lotów na lotnisku .....
2. Pomocnik kierownika lotów na SSD .....
3. Kierownik lotów na poligonie .....
4. Dyżurny kierownik lotniska .....
5. Dyżurny nawigator startu .....
6. Dyżurny inżynier startu .....

V. W celu należytego przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia

r o z k a z u j ę :

.... /w punkcie tym d-ca wydaje swoim zastępcom i oficerom sztabu polecenia realizacji przedsięwzięć organizowanych do ćwiczenia/ .....

1. Szefowi sztabu pułku .....
2. Zastępcy d-cy pułku ds. politycznych .....
3. Zastępcy dowódcy pułku ds. liniowych .....
4. Zastępcy dowódcy pułku ds. szkolenia .....
5. Zastępcy dowódcy pułku ds. inżynieryjno-lotniczych .....
6. Zastępcy dowódcy pułku ds. zaopatrzenia .....
7. Dowódcy batalionu łączności .....
8. Dowódcy ćwiczącej eskadry lotniczej, itd. ....

VI. WSKAZÓWKI BEZPIECZEŃSTWA NA OKRES ĆWICZEŃ

.....

VII. TERMIN I MIEJSCE PRZEDSTAWIENIA DOKUMENTACJI DO ZATWIERDZENIA

.....

VIII. TERMIN I MIEJSCE OMÓWIENIA ĆWICZENIA

.....

Z rozkazem zapoznali się:

1. .... /stop, imię i nazwisko/ ..... /podpis/
2. ....
3. ....

DOWÓDCA 2 PUŁKU LOTNICTWA MYŚLIWSKO-SZTURMOWEGO

.....
/stopień, imię i nazwisko/

Skrócona forma i treść opisowej części planu przeprowadzenia CTB.

P L A N

PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA TAKTYCZNO-BOJOWEGO Z ..... elmsz
/CZĘŚĆ OPISOWA/

TEMAT: ..... /temat ćwiczenia/ .....

CELE SZKOLENIOWE: - .....

- .....

RODZAJ ĆWICZENIA: np. jednostronne, jednoszczelbowe ćwiczenie taktyczno-bojowe z pozorowaniem strony przeciwnej.

CZAS PRZEPROWADZENIA: - godz. od ... do ... dnia .....

- godz. od ... do ... dnia .....

SKŁAD ĆWICZĄCYCH ..... podaje się pododdziały biorące udział w ćwiczeniu.

ETAPY ĆWICZENIA, CZAS TRWANIA I ZAGADNIENIA SZKOLENIOWE

..... np: I ETAP - /czas trwania/ godz. od ... do ... dnia .....

... /zagadnienia szkoleniowe etapu/ .....

PODZIAŁ CZASU NA PRZYGOTOWANIE I DZIAŁANIA BOJOWE

Lp.	Etap ćwiczenia Zagadnienia szkoleniowe	Czas realizacji	Data realizacji	Wykonawce	Uwagi
1	2	3	4	5	
1.	<u>I ETAP</u> - Postawienia zadania bojowego personelowi lataj.	8.00 - 8.30 12.4		Dowódca pułku	
1.	<u>II ETAP</u> - Osiągnięcie gotowości do dziakań	6.00 - 6.40 13.4		Z-ca dowódcy ds. liniowych	

ORGANIZACJA POZOROWANIA STRONY PRZECIWNEJ:

..... /podaje się, jaki pododdział i jakimi siłami pozoruje stronę przeciwną/ .....

IŁOŚĆ PERSONELU BIORĄCEGO UDZIAŁ W ĆWICZENIU ORAZ LIMITY SPRZĘTU TECHNICZNEGO

Ilość personelu latającego - .....
Ilość personelu technicznego - .....
Ilość personelu bzaop - .....
Ilość personelu ddowl - .....

RAZEM: - .....

Nalot ogólny - .....
Zużycie środków bojowych - amunicji strzeleckiej .....
- bomb lotniczych .....
- pocisków raketowych .....
Zużycie limitów kilometrowych- /ogólnie/ .....

ORGANIZACJA DOWODZENIA I ŁĄCZNOŚCI

..... /podaje się, jakie punkty dowodzenia zostały zorganizowane i jakie środki łączności zostały rozwinięte/ .....

TŁO TAKTYCZNO-OPERACYJNE

- Przebieg działań poprzednich i obecnych
- Zamiar stron
- Zadanie sąsiadów /o ile będą miały wpływ na działanie ćwiczących/
- Zadanie pułku ćwiczącego /szczegółowo: dla pododdziałów biorących udział w ćwiczeniu - z zamiarem jego wykonania/
- Zadanie dla eskadry ćwiczącej i zamiar jego wykonania oraz dla pododdziałów biorących udział w OTB.

SZEF SZTABU 2 plmsz

.....
/stop.imię i nazwisko/

- .... bojowych, ukończenie stanem osobowym i sprzętem bzoop,
- .... ddowl, lotniska zapasowe itp./ .....

PRACA DO WYKONANIA

- .... /należy podać, jakie elementy należy nanieść na mapę, jaki
- .... rejon przestudiować, miejsce i termin złożenia meldunku
- .... o gotowości pododdziału do działań itp./.....

LITERATURA

- .... /należy wyszczególnić podręczniki, instrukcje i regulaminy,
- .... które ćwiczący powinni przestudiować/.....

ZAAŁĄCZNIKI:

np:

1. Kalka z sytuacją na 20.00 11.4
2. Wytyczne nawigacyjne
3. Wytyczne tyłowe
4. Wytyczne inżynierskie
5. ....

Z-ca d-cy pułku ds. liniowych

.....
/stop.imię i nazwisko/

"ZATWIERDZAM"
DOWÓDCA 2 PUŁKU LOTNICTWA MYŚLIWSKO-SZTURMCWEGO

.....
/stop.imię i nazwisko/

Dnia ..... /miesiąc/ 1979 r.

PLAN POZOROWANIA PRZECIWNIKA

Lp.	Data	Godzina od - do	Skład grupy pozorującej	Wystawiający	Zadania grupy pozorującej	Środki pozoracji	Środek transportu	Obiekt działań	Sygnały	Uwagi
1.	13.4 1979 r.	10.10- 10.15	1 + 2	baplot	Zapozorować rozpoznanie rejonu rozmieszczenia się i środków eskadry technicznej.	UAZ-69 1		rejon rozwinęcia eskadry technicznej	czerwona rakietka rozpoczucie ognia	
2.	13.4 1979 r.	12.20- 12.25	1 + 2	bzaop	Zapozorować atak na SSD celem jego zniszczenia	UAZ-69 1		SSD-wsch. rakietka rejonu lotniska	czerwona rozpoczucie ognia Biała rakietka przerwać ogień i wycofać się	

WARUNKI BEZPIECZEŃSTWA

1. Zabrania się rzucania petard w odległości mniejszej niż 50 m od żołnierzy i sprzętu.
2. Bezwzględnie przestrzegać sygnałów otwarcia i przerwania ognia.
3. ....

SZEF SZTABU 2 PUŁKU LOTN.MYŚL.-SZTUM.

.....
/stop. imię i nazwisko/

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

~~42493~~

~~BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Nr ewid. 072
Dział Zbiorów Specjalnych~~